Pokroky matematiky, fyziky a astronomie

V. Prosser

Některé poznatky o iráckém školství

Pokroky matematiky, fyziky a astronomie, Vol. 6 (1961), No. 3, 168--169

Persistent URL: http://dml.cz/dmlcz/139221

Terms of use:

© Jednota českých matematiků a fyziků, 1961

Institute of Mathematics of the Academy of Sciences of the Czech Republic provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This paper has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* http://project.dml.cz

NĚKTERÉ POZNATKY O IRÁCKÉM ŠKOLSTVÍ

Při posuzování úrovně a organizace iráckého školství je třeba uvážiti neustálou cizí nadvládu během posledních několika staletí. Jen tak je možno si vysvětlit, že v zemi, která je kolébkou lidské vzdělanosti, kde podle mínění některých vědců bylo známo klínové písmo již několik století před egyptským hieroglyfickým písmem, rozhodně před rokem 3000 před n. l., je v dnešní době asi 90 procentní negramotnost. V zemi, kde byla založena v době rozkvětu islámské říše jedna z prvních universit na světě, byla teprve nedávno uzákoněna povinná základní školní docházka bez naděje na skutečnou realizaci.

Na školách nižšího stupně se prvních 11 let vyučuje spisovnou arabštinou, která se velmi liší od iráckého dialektu a je zvláště pro venkovské obyvatelstvo téměř nesrozumitelná. Ovšem tím, že je všem Arabům společná, umožňuje jejich vzájemné dorozumění. Další překážkou je poměrná složitost arabského písma. Proto výuka v prvních letech školní docházky se ve velké míře omezuje na memorování. Toto zatížení si studenti přinášejí až na vysokou školu. Dalším důležitým faktorem je vliv náboženských idejí v životě irácké společnosti (islám je stále státním náboženstvím), daleko silnější než kdekoli v Evropě. Tento vliv se projevuje i ve škole, zejména se však dějí pokusy využít ho proti pokrokovým politickým silám v Iráku.

Středně technické školství je vydržováno do značné míry cizími státy a společnostmi, vyučuje se převážně anglicky. V poslední době pronikají i západoněmecké vlivy.

Universitní školství má v důsledku anglické koloniální nadvlády (která fakticky trvala ža do roku 1958) a amerického vlivu znaky jak amerického, tak britského systému. Universita zahrnuje všechny obory od přírodních věd přes humanitní směry, umělecké a pedagogické školy až po studium inženýrského zaměření. Universita je tak jediným typem vysoké školy. Kromě státní bagdádské university (další universita byla nedávno zřízena v Mosulu) existuje americká jezuitská universita, která má ovšem spíše charakter školy střední.

Prakticky v žádném vědním oboru neexistuje arabská odborná terminologie. Proto velká většina přednášek se koná v angličtině. Anglicky přednášejí i arabští učitelé, jen při opakovaném vysvětlování těžších partií užívají arabštiny s anglickými odbornými termíny. Posluchači — zvláště na pedagogické fakultě — však příliš dobře anglicky neumějí.

Studium je většinou čtyřleté, na lékařských fakultách šestileté, zaměřené převážně na výchovu posluchačů širokého profilu. Přírodovědecká fakulta (College of Science) měla např. až do roku 1960 společné studium v prvním dvouletí. Fakulta má tyto katedry (department): matematickou, fyzikální, chemickou, botanickou, zoologickou, geologickou a geografickou. Teprve v letošním školním roce (školní rok má dva semestry přibližně ve stejné době jako u nás) dochází ke specializaci: první dvouletí bude společné pouze pro obory matematiku, fyziku a chemii. Tento stav je důsledkem toho, že výchova posluchačů přírodovědeckého zaměření byla dosud do značné míry samoúčelná: v Iráku do roku 1958 prakticky neexistoval průmysl, zemědělství je dosud na velmi primitivní úrovni, vědecká práce se teprve začíná rozvíjet. Absolventi vysokých škol — pokud chtěli být zaměstnáni — vstupovali většinou do státních služeb nebo do služeb cizích koncernů,

zvláště naftových. Vysokoškolské studium bylo spíše otázkou společenského postavení než skutečné potřeby.

Učitelský sbor na vysokých školách tvoří převážně cizinci, i když v poslední době se situace lepší. Tak např. na fyzikální katedře přírodovědecké fakulty působili v r. 1959—60 2 Iráčané, 1 Libanonec, 1 Ind, 1 Rakušan a 1 Čech. Před r. 1958 byly vysoké školy doménou Angličanů a Indů.

Na většině fakult končí studium dosažením bakalářství (bachelor). Pro získání titulu magistra (master) a doktora je třeba studovat v zahraničí. V r. 1960 se např. mělo vrátit z ciziny 334 studentů vysokých škol s hodnostmi. Z nich 134 měli vládní irácké stipendium, dalších 192 pouze podporu. Celkem mělo v minulém roce dostudovat studentů: v USA 149, v Anglii 37, v Německé spolkové republice 16, ve Francii 10, v SAR 11, v Turecku 89, v Libanonu 5, v Austrálii 5, ve Švýcarsku 1, v Pákistánu 1, v Íránu 1. V zahraničí studují studenti několik let a irácká vláda má často potíže s tím, že se nechtějí vrátit do vlasti. Souvisí to mimo jiné s tím, že v Iráku není dosud dostatečně rozvinuta vědecká práce. Pro ilustraci: fyzikální katedra má z pomocného a odborného personálu 1 skláře, 1 mechanika, 1 údržbáře, 1 správce sbírek a 3 posluhy. Přístroje jsou vesměs určeny pro demonstrace. Pedagogické práci vůbec se věnuje velká pozornost. V přednáškách je zvykem postupovat podle jedné učebnice. Posluchači jsou přinuceni soustavně studovat, protože jednou až dvakrát během semestru je zkouška (test), jehož výsledek se započítává do konečné známky. Během přednášky je obvyklé, že se posluchači ptají na partie, které jsou jim nejasné. Více času je věnováno praktiku, alespoň ve srovnání s našimi poměry. Z praktika se na konci semestru dělá zkouška tak, že posluchač musí změřit bez návodu některou z úloh. Přednášky z fyziky na druhé straně se nedělí na experimentální a teoretické. Zkoušky jsou pouze písemné a závěrečné zkoušky z každého předmětu na konci školního roku mají formu našich maturit. Do celkové známky z hlavních předmětů se podle dosti složitého systému započítávají zkoušky vykonané během semestru, práce v praktiku během semestru, zkouška z praktika a závěrečná zkouška. Často výsledná známka platí pro dva předměty dohromady.

K těmto stručným a zdaleka neúplným poznámkám k iráckému školství je třeba dodat, že v posledních dvou letech došlo k revolučním převratům v systému iráckého školství, jehož důsledky se v brzké době projeví. Z přibližného počtu posluchačů studujících např. fyziku ve školním roce 1959—60 je zřejmý alespoň kvantitativní rozvoj: první ročník — 40 posluchačů, druhý ročník — 32, třetí ročník — 18, čtvrtý ročník — 2. Vracejí se z ciziny další iráčtí učitelé. Rozvíjí se a je silně podporována vědecká práce. Nejlépe dokumentují prudký rozvoj tato čísla z roku 1960: z celkového rozpočtu 116 miliónů dinárů (dinár je přibližně roven angl. libře) je 59 miliónů věnováno na školství; počet posluchačů studujících na bagdádské universitě je 12 618, z toho 9293 mužů a 3325 žen; počet vysokoškolských učitelů — 810; počet studentů ubytovaných v kolejích — 2770.

Negramotnost se potírá nejen zavedením povinné školní docházky, ale i vládní podporou kursů odstraňujících negramotnost, byť se často konají v prostředí, která zdaleka neodpovídá našim nejskromnějším požadavkům na pedagogický proces. Tyto revoluční změny zajišťují, že při zachování současné školské politiky může irácké školství a irácká společnost vůbec dosáhnout rychlých úspěchů.

Václav Prosser